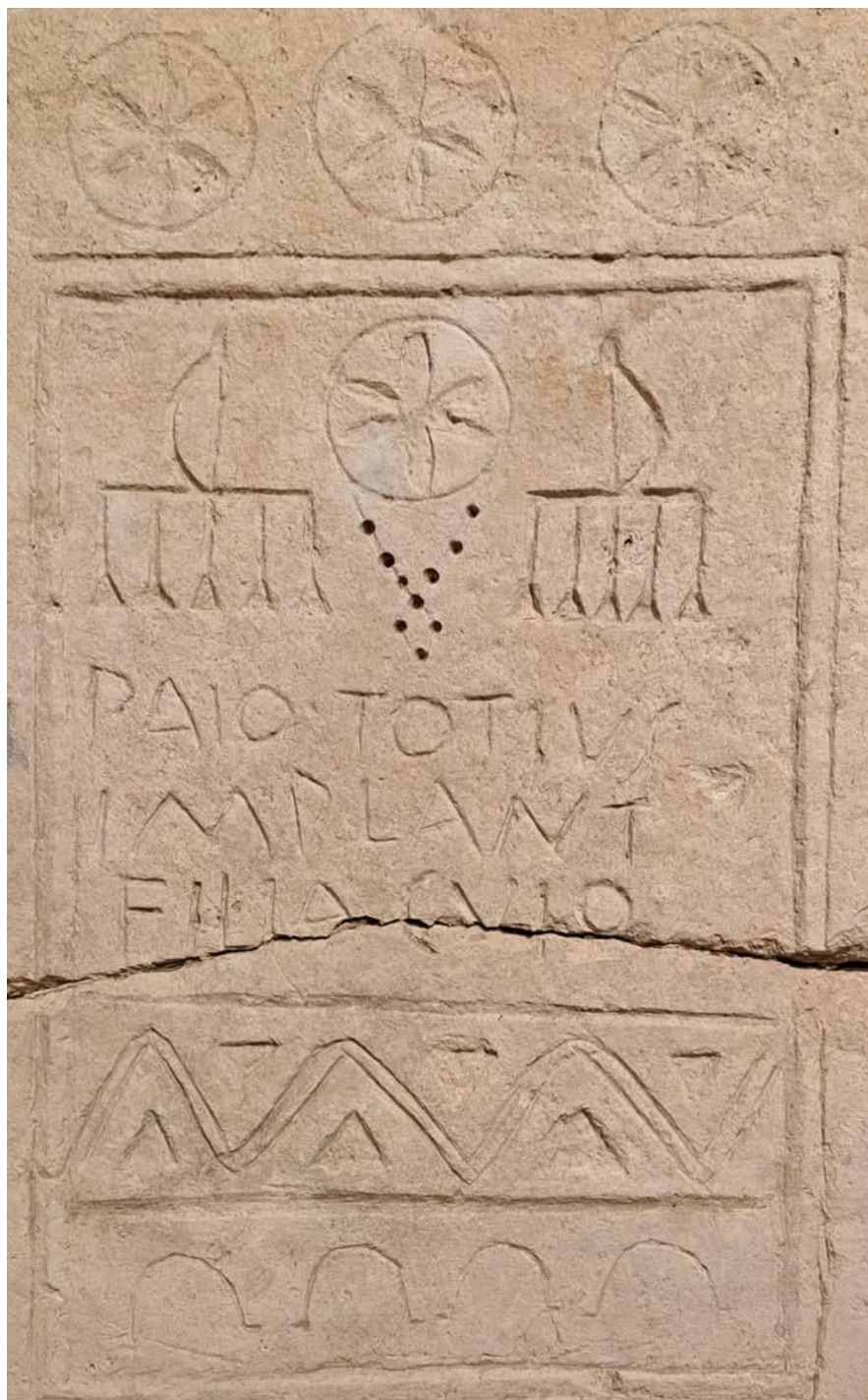

ILIRSKA STELA IZ RUDUŠE KOD SINJA

Autor: Mate Puljak

Studen 2025.

Radi se o nadgrobnoj steli djevojčice koja je umrla sa samo četiri godine. Čuva se u Zemaljskom muzeju u Sarajevu umjesto da je u Sinju. Potkove su i na stećcima znak godina. Iznad potkova vidimo poskoka, zemaljsku životinju, simbol, tzv. tribal koji nam otkriva nekoliko detalja; djevojčica je Delmatkinja, na grobu je kletva i umrla je od bolesti.

Poviše zmiје, granice zmajskog, tj. zemaljskog, je natpis:

PAIO osobno (DELMATSKO) ime žene, Paja

TOTIVS IMPLANT genitiv (posvojni oblik) muškog imena, dakle „Tota Implanta“ „Tot Implantova“.

FILIA, „kći“.

CVLO, abrevijacija, "condita una loco obito" „pokopana na ovom mjestu“, kao npr. hic situs/sita est – „ovdje počiva“).

Paja, Tota Implanta kći, počiva na ovom mjestu.

Poviše natpisa s obje strane gore lampe (simbolika jednaka dvjema bakljama). Dakle, svjetlo i dalje gori. Nije ugašeno. Oko apotropejske zvjezdice koja predstavlja pokojnicu je talisman za sreću na putu prema Božjem prijestolju (tri zvijezde). Talismani nedostaju perlice, vjerojatno staklene, koje su bile zabodene u rupice.

Simbolika odgovara simbolici sa stećaka. Dakle, nema sumnje da je Paja, možda bi danas bila Pavla, tko zna, bila naše krvi. Romanizirani Iliri NIKADA nisu zaboravili stare legende i simbole.

Paja je bila bolesna. To se iščitava iz tribala zmiје. Zmija presvlači kožu. Ovo je slika uskrsnuća izražena u ilirskom jeziku simbola. Simbolika stele iz Ruduše govori isto ono što kasnije teologija kaže riječima:

„Ona koja je iz zemlje nikla, vraća se među zvijezde, vođena snagom zemlje i čuvana od tame.“

Paju ovdje izjednačavaju sa zvijezdom, lat. Stella.

Ovaj spomenik treba vratiti odakle je ukraden. On je simbolički zaokružen i nad njim je izrečena kletva. Vjerojatno jedna od težih jer ljubav oca prema kćerki nema granica. Naši "stručnjaci" nikada neće naučiti zašto se ovakve stvari ne prenose u muzeje. Međutim, na privatnom planu nijedan koji je ovo izuzeo tj. ukrao, neće dobro završiti.

12. Stela Paio Totius. Ruduša u Sinju.
Muzej Cetinske krajine (foto N. Cambi)

13. Crtež stele sl. 12 (B. Pender)

